

2024-04-18
S2024/00853 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Socialstyrelsen att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Socialstyrelsen ska:

- Utveckla och genomföra återkommande nationella möten om krisberedskap och civilt försvar med deltagare, som är verksamma inom eller vars verksamheter berör socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården, för bl.a. erfarenhetsutbyten och kunskapsåterföringar samt genomgång av planeringsinriktning.
- Ta fram och distribuera en planeringsinriktning för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård under kris och krig innehållande gemensamma målbilder, grundantaganden och utgångspunkter.
- Utveckla indikatorer för krisberedskap och civilt försvar inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård och vid behov revidera befintliga indikatorer.
- Ta fram nationella utbildningsinsatser anpassade för socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. I detta ingår att ta fram ett utbildningsmaterial om socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens roll i totalförsvaret. Utbildningsmaterialet ska inkludera information om konsekvenser av Sveriges medlemskap i Nato för socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården.

- Sprida och öka kännedomen om befintliga stöd för upphandling av samhällsviktig verksamhet gällande krisberedskap och civilt försvar, som innefattar socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård. Vid behov ska ytterligare stöd tas fram för att säkerställa att perspektivet av krisberedskap och civilt försvar är tydligt i upphandlingar och avtal.
- Beskriva och vidta eventuella ytterligare åtgärder som stärker myndighetens förmåga och förutsättningar att genomföra det arbete som bedrivs i enlighet med förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap vad gäller krisberedskap och civilt försvar inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.
- Kartlägga behov av ytterligare informationsutbyte eller uppgiftsskyldighet för att förbättra myndighetens förutsättningar att uppfylla kraven som sektorsansvarig myndighet för hälsa, vård och omsorg enligt samma förordning. Även andra behov för att uppfylla samma syfte kan lyftas.

Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs föra dialog med och inhämta synpunkter från länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens institutionsstyrelse, Upphandlingsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner

Socialstyrelsen ska senast den 31 januari 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) som avser ett utbildningsmaterial om socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens roll i totalförsvaret.

Socialstyrelsen ska senast den 1 oktober 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisning av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2024 använda 3 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 14 Civil beredskap.

Ärendet

Den 1 oktober 2022 infördes en ny struktur för samhällets krisberedskap och civila försvar. Syftet med den är att stärka Sveriges motståndskraft under fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Av struktur-reformen följer 10 beredskapssektorer, varav ”Hälsa, vård och omsorg” är en.

För varje beredskapssektor finns en sektorsansvarig myndighet som bl.a. har till uppgift att inom sin beredskapssektor leda arbetet med att samordna åtgärder inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Den ska också driva på arbetet inom beredskapssektorn, stödja beredskapsmyndigheterna samt verka för att uppgifter och roller inom beredskapssektorn tydliggörs. Detta framgår av förordningen om statliga myndigheters beredskap. För beredskapssektorn ”Hälsa, vård och omsorg” är Socialstyrelsen sektorsansvarig myndighet. Av förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen framgår vidare att myndigheten ska samordna och övervaka planläggningen av den civila hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap.

Socialstyrelsen har alltså en viktig roll i arbetet med beredskapen inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Regeringen anser att det behövs åtgärder för att utveckla och stärka det civila försvaret inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Regeringen ger därför Socialstyrelsen i uppdrag att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar. Utgångspunkt för arbetet ska vara inriktningen och utformningen av totalförsvaret som det kommer till uttryck i propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) och i kommande försvarsbeslutsperiod.

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen har tillsammans med länsstyrelserna haft ett uppdrag om kartläggning och stöd av den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap (S2021/05469). I en delrapport till regeringen lämnar Socialstyrelsen en långsiktig plan som beskriver lämpliga områden för det fortsatta beredskapsarbetet i kommunerna. Delrapporten är framtagen i ett samarbete mellan Socialstyrelsen och länsstyrelserna och är utgångspunkten för detta uppdrag.

Fredstida kriser drabbar kommuner på ett omedelbart och konkret sätt, såsom covid-19-pandemin 2020–2022, värmeböljan 2018 och flyktingsituationen 2015. Därutöver inträffar förhållandevis ofta kriser av mindre omfattning, exempelvis långvariga strömavbrott eller it-attacker. Att hanteringen av dessa händelser analyseras och lärdomar dras är avgörande för utvecklingen av kommunernas krisberedskap. Att erfarenheter och kunskap sedan sprids leder förhoppningsvis till förbättrad beredskap utanför den egna kommunen. Socialstyrelsen ska därför skapa möten på nationell nivå för detta lärande.

För utvecklingen av krisberedskap och civilt försvar inom kommunerna behöver kommunerna också stöd i planeringen. Nuvarande planeringsinriktning som Socialstyrelsen tagit fram är från 1998 (Socialtjänsten under kris och krig – Planeringsinriktning). Omvärldsläget och förutsättningarna för socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården är i nuläget helt andra. Socialstyrelsen ska därför ta fram och distribuera en ny planeringsinriktning för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård under kris och krig innehållande gemensamma målbilder, grundantaganden och utgångspunkter.

I den del av uppdraget som avser att utveckla indikatorer för krisberedskap och civilt försvar inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård ska indikatorerna göra det möjligt att jämföra socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens beredskap i hela Sverige. Resultaten av jämförelserna ska ge insyn i, och kunna användas för att följa upp, analysera och utveckla, socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens verksamheter avseende krisberedskap på olika nivåer.

Vad gäller uppdraget om utbildningsinsatser kan dessa omfatta utbildning i tillämpning av totalförsvarslagstiftning, krigsorganisation och dess bemanning, prioriteringar inom vård och omsorg, samverkan i vårdkedjan mellan kommun, region och privata utförare, stöd i risk- och sårbarhetsanalysarbetet och kontinuitetshantering och planering. Utbildningsinsatserna kan vid behov innehålla praktiska övningsmoment.

I slutredovisningen till uppdraget gällande kartläggning och stöd av den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap (S2021/05469) beskriver Socialstyrelsen att myndigheten saknar information från kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst. Myndigheten ska därför

kartlägga vilken information som krävs, vilka möjligheter till informationsutbyte som för närvarande finns och lämna förslag på hur myndigheten ska kunna ta del av den information som krävs för att förbättra myndighetens förutsättningar att samordna och driva på arbetet inom sektorn och uppfylla de krav på rapportering som finns. Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs beakta det arbete som kommunerna har gjort med anledning av statsbidrag som har betalats ut till kommunerna enligt förordningen (2023:490) om statsbidrag till kommuner för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens beredskap. Det gäller bl.a. arbete med krigsorganisation och krigsplacering, samverkan och ledning, kontinuitetshantering, beredskapsplanering, utbildning och övning, informationssäkerhet och målgruppsanpassad kriskommunikation.

Länsstyrelserna har i uppdrag att utgöra ett regionalt stöd till kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens krisberedskap och civilt försvar (S2022/03174). Utgångspunkt för det uppdraget är de redovisningar som Socialstyrelsen och länsstyrelserna har lämnat inom ramen för uppdraget om kartläggning och stöd av den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap (S2021/05469). Vidare ska länsstyrelserna, utifrån det stödjande underlag som Socialstyrelsen tar fram, samordna och stödja kommunernas arbete genom att bidra till erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan kommunerna på regional nivå. Kunskap och erfarenheter från de nämnda uppdragen ska tas tillvara när uppdraget i detta regeringsbeslut genomförs. Vidare ska funktionshinders- och barnrättsperspektivet beaktas i genomförandet av uppdraget.

Regeringen beräknar att 4 500 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2025 och 4 500 000 kronor för 2026 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Linnéa Annetorp Melander

Kopia till

Försvarsdepartementet/CF/ETU, ESS

Socialdepartementet/SAM, SL

Finansdepartementet/BA

Finansdepartementet/OFA/K, OU, SFÖ

länsstyrelserna

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Upphandlingsmyndigheten

Statens institutionsstyrelse

Sveriges Kommuner och Regioner